

یک پژوهش: طاعون ۵۵۰۰ سال پیش جوامع شکارچی/گردآورنده را از پای در آورد

راديو فردا

کمتر از یک دقیقه پیش

احتمالاً شکارچی/گردآورندگان در ابتدا از طریق مارموت‌ها (سنجاب‌های بزرگ زمینی) به طاعون مبتلا شده‌اند

بر اساس مطالعه‌ای که روز چهارشنبه ۲۷ خرداد منتشر شد، حدود ۵۵۰۰ سال پیش طاعون باعث شیوع‌های مرگبار در میان جوامع شکارچی/گردآورنده در سیبری شده بود، یافته‌ای که روشن می‌کند انسان‌ها چگونه ممکن است نخستین بار به این بلا گرفتار شده باشند.

طاعون معمولاً با موش‌ها و انتقال بیماری در شهرهای شلوغ قرون وسطی پیوند خورده است؛ جایی که همه‌گیری‌هایی مانند «مرگ سیاه» را برانگیخت و از سده چهاردهم تا هجدهم میلادی ده‌ها میلیون نفر را در اروپا به کام مرگ کشاند.

این وضعیت فاصله زیادی با مناظر خشن اطراف دریاچه بایکال در منطقه سیبری روسیه داشت که باستان‌شناسان دهه‌هاست محل‌های تدفین شکارچی/گردآورندگان پیشاتاریخی را بررسی می‌کنند.

یکی از این محوطه‌ها به‌ویژه معماگونه بوده، زیرا «الگوی مرگ‌ومیر بسیار غیرعادی» دارد. به گفته روئید مک‌لود، پژوهشگر دانشگاه آکسفورد، به نظر می‌رسد تعداد زیادی کودک و نوجوان در مدت کوتاهی جان باخته‌اند.

یک نویسنده اصلی مطالعه جدید در نشریه «نیچر» گفته است که اسکلت‌ها همچنین هیچ نشانه‌ای از خشونت یا آسیب نداشتند، بنابراین برای این رویداد فاجعه‌بار «هیچ توضیح معقولی» وجود نداشت.

وقتی تیم پژوهشی، دی‌ان‌ای‌های باستانی ۴۶ نفر را در چهار محوطه نزدیک دریاچه شجره‌شناسی کرد، در ۱۸ نفر از آن‌ها باکتری پرسی‌نیا پستی‌س، عامل طاعون، را یافتند.

این یعنی نزدیک به ۴۰ درصد این افراد به طاعون مبتلا بوده‌اند، نرخی بالاتر از آنچه در برخی گورهای دسته‌جمعی قرون وسطی مشاهده شده است. همچنین شناسایی طاعون در چنین دی‌ان‌ای‌های باستانی معمولاً با موارد منفی کاذب زیادی همراه است.

مک‌لود می‌گوید: بنابراین، نتایج «کاملاً با این فرض سازگار است که تقریباً همه افراد در این محل‌های تدفین در اثر طاعون مرده‌اند»، در قالب دو موج شیوع که قدیمی‌ترین آن‌ها به ۵۵۰۰ سال پیش بازمی‌گردد.

او افزود این یافته «کاملاً غافلگیرکننده» بوده است.

نه یک «عصر طلایی»

تا پیش از این کشف، قدیمی‌ترین نشانه‌های طاعون مربوط به جوامع کشاورزی در شمال اروپا در حدود ۵۳۰۰ سال پیش بود.

با این حال، به گفته اسک و پیلرسلو، نویسنده ارشد این مطالعه، این‌که این سویه‌های باستانی دقیقاً تا چه اندازه مرگبار بوده‌اند، موضوعی «به‌شدت محل بحث» در جامعه علمی بوده است.

این متخصص ژنتیک از دانشگاه کمبریج و دانشگاه کپنهاگ افزود: پیش‌تر تصور می‌شد چنین شیوع‌هایی در میان شکارچی/گردآورندگان رخ نمی‌دهد.

او گفت چون این گروه‌ها در دسته‌های کوچک زندگی می‌کردند و دائماً در حال جابه‌جایی بودند، باور بر این بود که «بیماری‌های عفونی نمی‌توانند به راحتی جا بیفتند و کل جوامع را نابود کنند».

به گفته و پیلرسلو، همین موضوع باعث شد نویسندگان برخی کتاب‌های پرفروش علمی-عامه‌پسند، مانند یووال نوح هراری (نویسنده «انسان خردمند») و جرد دایموند، دوران شکارچی/گردآورندگان را نوعی «عصر طلایی» بدون بیماری تصویر کنند.

او گفت: «خب، شکارچی/گردآورنده بودن آن‌قدرها هم آسان نبوده»، و افزود اکنون به نظر می‌رسد طاعون احتمالاً برای آن‌ها «بسیار رایج» بوده است.

در قرون وسطی، این موش‌ها بودند که طاعون را منتقل می‌کردند، اما در این شیوع‌های پیشاتاریخی سیبری، احتمالاً حیوان دیگری مقصر بوده است: مارموت تارباگان.

مک‌لود توضیح داد: «گمان می‌رود مارموت‌ها (سنجاب‌های بزرگ) گونه‌های میزبان اولیه‌ای بوده‌اند که طاعون نخست در آن‌ها تکامل یافته است».

حتی امروزه نیز مواردی از طاعون که توسط مارموت‌ها منتقل می‌شود، به‌طور منظم در سیبری و مغولستان ثبت می‌شود؛ جایی که این جوندگان برای پوست و گوشتشان شکار می‌شوند.

احتمالاً شکارچی/گردآورندگان نیز در ابتدا از همین طریق به این عامل بیماری‌زا آلوده شده‌اند.

آسترید ایورسن، ویروس‌شناس دانشگاه آکسفورد و از نویسندگان مطالعه، گفت: «احتمالاً نخستین عفونت از طریق تماس با حیوان رخ داده و سپس از راه قطرات تنفسی میان انسان‌ها گسترش یافته است».

او اشاره کرد که امروزه سازمان جهانی بهداشت برآورد می‌کند سه‌چهارم بیماری‌های عفونی جدید از حیوانات به انسان منتقل می‌شوند.

بنابراین این شکارچی/گردآورندگان بداقبال باستانی می‌توانند درسی برای انسان مدرن باشند.

مکلود گفت: «توانایی درک پیوندها میان زمان‌هایی که این بیماری‌ها از حیوانات به انسان منتقل می‌شوند و این‌که چگونه در بافت‌ها و زمان‌ها و مکان‌های مختلف تکامل یافته‌اند تا چنین کاری انجام دهند، برای فهم خطر وقوع آن در آینده واقعاً اهمیت دارد».

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

بایگانی

دانش و فناوری